

dr Joanna Różycka-Tran
Uniwersytet Gdański; Instytut Psychologii

Gdańsk, 18.04.2018 r.

Autoreferat

dotyczący działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej

1. Imię i Nazwisko

Joanna Różycka-Tran

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe

- 2009.02.06 stopnień naukowy **doktora nauk humanistycznych** w zakresie **psychologii**, Instytut Psychologii, Polska Akademia Nauk
Temat rozprawy doktorskiej: *Wiara w życie jako grę o sumie zerowej – wyznaczniki i konsekwencje społeczne*
promotor: prof. dr hab. Bogdan Wojciszke
- 2004.02.24 tytuł zawodowy **magistra psychologii**, Instytut Psychologii, Uniwersytet Gdański
Temat pracy magisterskiej: *Przetwarzanie centralne i peryferyczne w zależności od stanów uwagi*
promotor: prof. dr hab. Alina Kolańczyk
- 2002.06.12 tytuł zawodowy **magistra ekonomii**, kierunek: stosunki międzynarodowe, specjalność: marketing, Wydział Ekonomiczny, Uniwersytet Gdański
Temat pracy magisterskiej: *Motywy zakupu odzieży markowej przez studentów.*
promotor: dr Maciej Rydel

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych.

- 09-12.2016 profesor wizytujący w Instytucie Psychologii, Uniwersytet Nauk Społecznych i Humanistycznych na Wietnamskim Uniwersytecie Narodowym.
- od 2012 Koordynator projektów ds. Wietnamu, Centrum Studiów Azji Wschodniej UG
- od 2009 adiunkt w Zakładzie Psychologii Społecznej w Instytucie Psychologii na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego

- 2006-2008 Kierownik praktyk pedagogiczno-zawodowych na kierunku psychologia na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego
- 2005-2006 Wydziałowy Kierownik praktyk studenckich na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego
- 2005-2006 asystent w Zakładzie Psychologii Społecznej w Instytucie Psychologii na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego

4. Osiągnięcie naukowe

Za główne osiągnięcie naukowe, zgodne z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.) uznaję opisanie zjawiska antagonizmu w relacjach społecznych na poziomie jednostkowym i krajowym, w perspektywie międzykulturowej.

a) tytuł osiągnięcia naukowego

Antagonizm społeczny w perspektywie międzykulturowej.

b) Prace wchodzące w skład osiągnięcia

- 1) Różycka-Tran, J. (2018). *Antagonizm społeczny w umysłach ludzi i kulturach świata*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar. ISBN: 978-83-7383-957-1
Recenzenci wydawniczy: prof. Paweł Boski, prof. Bogdan Wojciszke
- 2) Różycka-Tran, J., Jurek, P., Olech, M., Piotrowski, J., Żemojtel-Piotrowska, M. (2018). Measurement Invariance of Belief in a Zero-Sum Game scale across 36 countries. *International Journal of Psychology*. doi: 10.1002/ijop.12470
- 3) Różycka-Tran, J., Boski, P., Wojciszke, B. (2015). Belief in a Zero-Sum Game as a social axiom: A 37-nation study. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 46 (4) 525–548. doi: 10.1177/0022022115572226

c) omówienie celu naukowego ww. prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Celem naukowym prac wskazanych jako osiągnięcie habilitacyjne jest opisanie i przedstawienie głównego wątku badawczego dotyczącego przekonania o antagonistycznym charakterze relacji międzyludzkich (w skrócie: *antagonizmu społecznego*) na poziomie jednostkowym, oraz w wymiarze epistemologicznym kultury. Zainteresowanie badawcze tematem antagonistycznego spostrzegania relacji społecznych jest rozwinięciem i poszerzeniem badań z okresu przygotowywania rozprawy doktorskiej na temat wiary w grę o sumie zerowej, które częściowo zostały opisane w monografii (*Życie społeczne jako Gra. Kontekst międzykulturowy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2012).

W trakcie przygotowywania doktoratu zaciekał mnie fakt, że badane zjawisko nie dotyczy tylko społeczeństwa polskiego lecz również innych kultur. Zainteresowały mnie dwa problemy badawcze: czy posiadane przekonania indywidualne są zróżnicowane ze względu na uwarunkowania kulturowe, oraz czy badane zjawisko występuje również na poziomie krajowym (czy jest izomorficzne). Efektem wieloletnich badań przeprowadzonych na osobach prawie z całego świata, jest opis spostrzeganego antagonizmu w relacjach społecznych, przedstawiony w monografii (*Antagonizm społeczny w umysłach jednostek i kulturach świata*, Scholar, 2018), oraz w dwóch uzupełniających artykułach naukowych (*International Journal of Psychology*, 2018; *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 2015) wchodzących w skład osiągnięcia naukowego; jak również w kilku innych artykułach wchodzących w skład dorobku (*Polish Psychological Bulletin*, 2015; *Psychologia Społeczna*, 2014; *Studia Psychologiczne*, 2010; *Vietnamese Journal of Psychology*, 2018; szczegóły w wykazie opublikowanych prac naukowych).

Monografia pt. *Antagonizm społeczny w umysłach jednostek i kulturach świata* złożona z czterech rozdziałów, przedstawia wyniki nowych badań i analiz, poszerzających oraz pogłębiających poszczególne wcześniejsze wątki badawcze, na podstawie danych zebranych w ramach dwóch niezależnych projektów: w 37 krajach ($N = 6,132$) przy współpracy z prof. Bogdanem Wojciszke oraz w 40 krajach ($N = 8,358$) przy współpracy z dr hab. Magdaleną Żemojtel-Piotrowską, dając łącznie sumę **14.490 badanych w 60 krajach** z całego świata (replikacja w 17 krajach). Prezentowany w monografii program badawczy uwzględnia sformułowane główne problemy badawcze oraz poszczególne etapy realizowanej ścieżki badawczej: 1) konceptualizacja teoretyczna: założenie, że przekonanie o antagonistycznej naturze relacji społecznych jest konstruktem izomorficznym; 2) pomiar antagonizmu społecznego; 3) wielowątkowa weryfikacja empiryczna: konfirmacja modelu na próbie reprezentatywnej, testowanie ekwiwalencji międzygrupowej pomiędzy 36 krajami, test izomorfizmu (równoważności strukturalnej konstruktów) pomiędzy poziomami na próbie 43 krajów oraz analizy wielopoziomowe na próbie 55 krajów, z uwzględnieniem zmiennych zewnętrznych; 4) badania opisujące wyznaczniki i korelaty oraz przejawy spostrzeganego antagonizmu w relacjach społecznych, zarówno na poziomie jednostkowym (w umysłach ludzi) jak i krajowym (w kulturach świata).

Pierwszy rozdział prezentuje podstawowe klasyczne oraz współczesne założenia psychologii między/kulturowej, akcentując wielopoziomowy charakter rzeczywistości kulturowej złożonej m.in. z cech agregatowych zbiorowości ludzkich. Opisany jest też problem analizy danych (w zależności od poziomu ich agregacji), oraz kłopoty natury metodologicznej

wynikające z mieszania poziomów. W naukach psychologicznych dane pochodzą od jednostek na subiektywnym poziomie indywidualnym, które mogą być agregowane wewnątrz krajów (na poziomie populacyjnym, obywatelskim, grupowym, krajowym) lub występują na obiektywnym poziomie w postaci makro wskaźników. Biorąc pod uwagę różne poziomy agregacji danych międzynarodowych (zagnieżdżonych w sobie poziomów), wymagane jest potwierdzenie ekwiwalencji zmiennych nie tylko pomiędzy krajami (międzygrupowa analiza confirmacyjna), ale coraz częściej również pomiędzy poziomami (test izomorfizmu). Dlatego w dalszej części rozdziału pierwszego opisuję zagadnienie izomorfizmu: pojęcie z zakresu logiki i metodologii filozoficznej, który choć już dawno był postulowany przez klasyków, aktualnie przeżywa renesans w literaturze statystycznej. Izomorfizm dotyczy strukturalnego podobieństwa zmiennej na różnych poziomach, a identyfikacja struktury konstruktów psychologicznych zarówno na poziomie indywidualnym i zagregowanym, jest jednym ze współczesnych wyzwań psychologii międzykulturowej (Fisher, Vauclair, Fontaine, Schwartz, 2011). Po krótkim wprowadzeniu w tematykę, w kolejnych rozdziałach przechodzę do konceptualizacji i badań związanych z przekonaniem o antagonistycznej naturze relacji społecznych: podzielanym przez członków danego społeczeństwa, bazującym na ukrytym założeniu o ograniczonej ilości dóbr na świecie, gdzie jeden wygrywa tylko kosztem drugiego i gdzie sukces jednej osoby jest możliwy tylko dzięki porażce drugiej osoby; mierzonym Skalą Wiary w Grę o Sumie Zerowej (*Belief in a Zero-Sum Game, BZSG*), (Różycka-Tran, Boski, Wojciszke, 2015, s. 526). Założenie, że antagonizm społeczny spełnia kryteria aksjomatu (oraz opisuje odmienny aspekt mapy rzeczywistości społecznej nakreślonej przez Leunga i Bonda w teorii aksjomatów społecznych), zostało szczegółowo opisane w artykule pt. „Belief in a Zero-Sum Game as a social axiom: A 37-nation study” (*Journal of Cross-Cultural Psychology*, 2015; współautorstwo: P. Boski, B. Wojciszke). Dlatego w monografii skupiłam się na testowaniu hipotezy, że tego typu przekonanie jest konstruktem izomorficznym, co oznacza że przejawia się nie tylko w myśleniu jednostek, ale również w działaniach krajów na arenie międzynarodowej.

W rozdziale drugim przedstawiam analizy dotyczące rzetelności (również międzykulturowej uniwersalności) narzędzia służącego do pomiaru antagonistycznego spostrzegania relacji społecznych. Analiza ekwiwalencji międzygrupowej (MGCFA) została opisana szczegółowo w artykule pt. „Measurement Invariance of Belief in a Zero-Sum Game scale across 36 countries” (*International Journal of Psychology*, 2017, współautorstwo: P. Jurek, M. Olech, J. Piotrowski, M. Żemojtel-Piotrowska), gdzie wykazano równoważność na poziomie konfiguralnym i metrycznym: rzetelność, struktura oraz uniwersalność skali była

testowana na próbie prawie dziesięciu tysięcy osób ($N = 9907$). Ponieważ uzyskanie równoważności skalarnej jest trudnym zadaniem w badaniach międzykulturowych (np. Cieciuch, Davidov, Oberski, Algesheimer, 2015), Byrne i van de Vijver (2014) postulują, że analiza MGCFA powinna służyć jedynie jako warunek wstępny (szczególnie gdy liczba krajów w próbie jest większa niż 10), do testowania wielopoziomowej ekwiwalencji struktury konstruktów (Byrne, van de Vijver, 2010; Hox, van de Schoot, Matthijsse, 2012). Dlatego w monografii opisuję również przeprowadzony test izomorfizmu pomiędzy poziomami na próbie 43 krajów ($N = 11,368$), wykazując że skala do pomiaru antagonizmu społecznego może być stosowana do porównań międzynarodowych.

W kolejnych rozdziałach opisane zostały wyznaczniki, korelaty i przejawy antagonizmu w relacjach społecznych, na poziomie jednostkowym i krajowym. W rozdziale trzecim zostały opisane korelaty z poziomu indywidualnego, takie jak: obiektywne i subiektywne wyznaczniki sytuacyjne, uwarunkowania osobowościowe (strukturalne, poznawcze i motywacyjne), podłoże emocjonalne oraz związki z innymi zmiennymi takimi jak: aspiracje życiowe, zaangażowanie w pracę, style funkcjonowania w relacjach społecznych, sposoby rozwiązywania konfliktów czy postawy roszczeniowe. Przejawem antagonistycznego spostrzegania relacji społecznych jest m.in. negatywna wizja systemu społeczno-politycznego, negatywne spostrzeganie interesu cudzego czy negatywne postawy wobec imigrantów. Na bazie wszystkich badań stworzony został profil psychologiczny osoby o tendencji do spostrzegania antagonizmu w relacjach społecznych.

Przejawy antagonizmu społecznego na poziomie krajowym zostały opisane w rozdziale czwartym. Okazało się, w różnych krajach można zauważyć zróżnicowany poziom antagonizmu społecznego, w zależności od przekonań obywateli, co zostało zobrazowane na mapach antagonizmu społecznego na świecie. Na poziomie krajowym ustalono kilka obiektywnych makrowskaźników, które sprzyjają kształtowaniu się antagonistycznego spostrzegania relacji społecznych: antagonizm jest bardziej typowy dla kultur kolektywistycznych i bardziej zakorzenionych, w krajach o mniej demokratycznych strukturach państwowych oraz w państwach słabiej rozwiniętych gospodarczo o mniejszym dochodzie narodowym brutto, większej inflacji i niskim indeksie rozwoju społecznego. Wyniki uzyskane na próbie międzynarodowej zostały potwierdzone przez bardziej szczegółowe analizy porównawcze pomiędzy dwoma kulturami: polską (bardziej indywidualistyczną o niskim antagonizmie) i wietnamską (bardziej kolektywistyczną o wysokim poziomie antagonizmu).

Najbardziej ciekawym wynikiem na poziomie krajowym wydaje się być wyścig zbrojeń na arenie międzynarodowej, w który angażują się narody o wysokim poziomie antagonizmu

spostreżanego w relacjach społecznych przez swoich obywateli. Choć poziom militaryzacji często wynika z obiektywnych uwarunkowań geograficznych i geopolitycznych, badania na próbie 55 krajów ($N = 13,873$) wskazują, że również subiektywne przekonania mają związek ze wskaźnikami militaryzacji: zero-jedynkowe spostrzeżenie zasobów koreluje dodatnio z chęcią walki o kraj, poczuciem zagrożenia wojną w kraju czy różnymi wskaźnikami militarnymi. Modelowanie wielopoziomowe wykazało, że antagonizm społeczny jest istotnie związany z wydatkami na zbrojenia (jako procent wydatków rządowych) w danym kraju. Co więcej, okazało się że związek pomiędzy poziomem antagonizmu a poziomem militaryzacji danego kraju, zależy również od obiektywnych standardów życia (definiowanych przez dochód na mieszkańca oraz parytet siły nabywczej ludności).

Uzyskane wyniki wskazują na interakcyjny charakter poziomów, co jest postulowane zarówno przez niektórych metodologów (Van de Vijver i in., 2008), jak i twórców teorii aksjomatów, wskazujących że przekonania społeczne są interpretacjami kultury i zachowań jednostek socjalizowanych w tejże kulturze (Bond i in., 2004). Można przypuszczać że nawet pokojowo nastawieni obywatele danego społeczeństwa mogą zacząć myśleć antagonistycznie (kiedy zostaną zaatakowani), co zwrótnie powoduje popieranie rządowych rozwiązań prowojennych takich jak zwiększenie nakładów na militaryzację kraju. Uzyskane efekty wskazują również na odwrotną zależność: jednostki wierzące w antagonistyczny charakter relacji międzyludzkich, czując się stratnymi oraz pokrzywdzonymi w niesprawiedliwej wymianie społecznej, głosują na odpowiednie partie mające wpływ na kształt budżetu (w tym wydatków na armię). Uwzględnienie interakcyjnego charakteru poziomów wydaje się przydatne, ponieważ pozwala zastosować interwencje indywidualne (np. oddziaływania edukacyjne), w celu uzyskania pożądanego efektu na poziomie międzynarodowym. Tym bardziej, że kolejne wątki badawcze (analizy wielopoziomowe na próbie 35 krajów, $N = 7,146$) ukazały, że narody o wysokim poziomie antagonistycznego spostrzeżenia relacji międzyludzkich, zwyczajnie są mniej szczęśliwe. Rozdział czwarty jest zakończony próbą charakterystyki kultury antagonistycznej, która sprzyja kształtowaniu się antagonistycznych przekonań u obywateli.

Wnioski będące podsumowaniem wieloletnich badań autorskich znajdują się w zakończeniu. Antagonizm społeczny wydaje się być użytecznym konceptem służącym do określania charakterystyki zarówno indywidualnych osób jak i całych narodów; to alternatywa i uzupełnienie (względem aksjologicznego wymiaru wartości) wyjaśniająca wariację w różnicach indywidualnych i międzykrajowych, w obszarze kształtowania relacji interpersonalnych i międzypaństwowych. Podjęto też próbę opisanie antidotum przeciwko

nadmiernej antagonizacji, którym wydaje się być zmiana percepcji, skutkująca osłabieniem rywalizacji wewnątrzgrupowej poprzez konstruowanie wielowymiarowej definicji wspólnoty. Implikacją dla wciąż toczącej się dyskusji wśród psychologów międzykulturowych, może być wskazanie na interakcyjny charakter poziomu jednostkowego i poprzez krajowy - kulturowego. Mimo że wcześniejsze modele klasyczne (np. model ekokulturowy) zakładają jednokierunkowy wpływ czynników kulturowych na indywidualne zmienne psychologiczne, coraz częściej pojawiają się prace wskazujące na współzależność obydwu poziomów (Van de Vijver i in., 2008). Odkrycie zależności pomiędzy systemem społeczno-ekonomicznym danych krajów, a psychologicznymi procesami jednostek umożliwia poszukiwanie instrumentów oddziaływania indywidualnego na szerszy kontekst globalny. Interwencje na poziomie indywidualnym oraz zmiany systemowe, powinny skutkować bardziej zrównoważonymi relacjami międzynarodowymi oraz zmianami w mentalności dużych grup ludzi.

Na koniec opisane zostały ograniczenia przeprowadzonych badań oraz potrzeba kontynuacji badań w przyszłości: nowe narzędzie do pomiaru antagonistów sprawczych czy analiza sytuacji politycznej. Warto opracować też bardziej harmonijną wizję relacji społecznych, sprzyjającą zachowaniom pokojowym. Ten wątek wymaga kolejnych badań, które pozwoliłyby precyzyjnie określić przekonania skutkujące przywróceniem równowagi pomiędzy ludźmi zarówno w obrębie ich własnych krajów, jak i na całym świecie.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych i artystycznych (zgodnie z przedstawionym wykazem opublikowanych prac naukowych oraz informacji o współpracy naukowej i popularyzacji nauki).

Moje zainteresowania badawcze z obszaru psychologii społecznej i między/kulturowej, dotyczą wyznawanych przekonań społecznych i światopoglądów (również przekonań religijnych), zarówno na poziomie jednostkowym jak i krajowym/kulturowym; w postaci aksjomatów społecznych (na wymiarze epistemologicznym) oraz wartości, postaw i dobrostanu psychicznego (na wymiarze aksjologicznym kultury), z uwzględnieniem kontekstu socjologicznego i ekonomicznego, które realizowałam w ramach czterech ścieżek badawczych:

- 5.1. Antagonizm w relacjach społecznych na epistemologicznym wymiarze kultury – główny obszar badawczy.
- 5.2. Porównania międzykulturowe w zakresie zmiennych indywidualnych na wymiarze aksjologicznym kultury (wartości, postawy, dobrostan psychiczny).
- 5.3. Kultura Azji Południowo-Wschodniej: badania indygeniczne w Wietnamie.
- 5.4. Badania z zakresu psychologii eksperymentalnej i przekonań religijnych.

5.1. Antagonizm w relacjach społecznych na epistemologicznym wymiarze kultury – główny obszar badawczy

Badania nad antagonizmem w relacjach społecznych rozpoczęłam podczas przygotowywania rozprawy doktorskiej (otrzymałam stypendium doktorskie od Rektora UG w latach 2007-2008 oraz realizowałam projekty naukowe BW 7400-5-0278-6 i BW 7400-5-0372-7), pod kierunkiem prof. dr hab. Bogdana Wojciszke, którą obroniłam w Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Praca została zakwalifikowana do ścisłego finału międzynarodowego konkursu na najlepszą rozprawę doktorską z psychologii międzykulturowej *Harry and Pola Triandis Award* (2010), organizowanego przez *International Association of Cross-Cultural Psychology*. Część badań z rozprawy doktorskiej opublikowałam w rozszerzonej formie jako monografię naukową pt. „Życie społeczne jako Gra. Kontekst międzykulturowy” (Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2012). W dalszych latach po doktoracie systematycznie realizowałam badania nad uwarunkowaniami, korelatami i przejawami spostrzegania antagonizmu w relacjach społecznych, a wyniki zostały opublikowane m.in. w dwóch rozdziałach w wieloautorskich pracach naukowych (w książkach: *Przekonania w życiu jednostek, grup, społeczności*, red. K. Skarżyńska, 2009; oraz *Między przeszłością a przyszłością. Szkice z psychologii politycznej*, red. U. Jakubowska, K. Skarżyńska, 2009), oraz były referowane na dwóch konferencjach naukowych. Proces konstrukcji narzędzia do pomiaru antagonizmu społecznego na próbie polskiej opisany został w artykule pt. „Skala Wiary w Grę o Sumie Zerowej” (*Studia Psychologiczne*, 2010, współautorstwo: B. Wojciszke), a związek między wiarą w grę o sumie zerowej a zaangażowaniem w pracę został opisany w wieloautorskim artykule „The mediational role of relational psychological contract in belief in a zero-sum game and work input attitude dependency” (*Polish Psychological Bulletin*, 2015).

Od momentu uzyskania stopnia doktora, prowadziłam badania w poszerzonym kontekście międzykulturowym, w ramach projektu badawczego *Wiara w grę o sumie zerowej jako ponadkulturowy i aksjomatyczny system przekonań. Związki z cynizmem*, (BW 7400-5-0066-8). Przeprowadzone badania wykazały, że mimo wielu podobieństw, obydwa aksjomaty różnią się od siebie, szczególnie w kontekście warunków przyczyniających się do kształtowania tego typu przekonań: antagonizm jest efektem trudnych warunków ekonomicznych, w których ludzie muszą rywalizować o ograniczone dobra materialne, podczas gdy cynizm kształtuje się pod wpływem uwarunkowań głównie politycznych. Wyniki te były referowane (*19th International Congress of the International Association of Cross-Cultural Psychology*, Bremen, 2008), a następnie zostały opublikowane we współautorstwie z P. Boskim i B. Wojciszke (*Journal of Cross-Cultural Psychology*, 2015; polska wersja ukazała się w *Psychologii*

Spolecznej, 2014). Artykuł pt. “Belief in a Zero-Sum Game as a social axiom: A 37-nation study”, prezentuje antagonizm społeczny jako kolejny aksjomat społeczny, nieuwzględniony dotychczas w teorii aksjomatów społecznych. Dodatkowo, w artykule została opisana wielopoziomowa analiza confirmacyjna (MCFA), sugerująca że ten aksjomat występuje również na poziomie macro, wchodząc w związki z innymi wskaźnikami makroekonomicznymi, jak również koreluje z innymi wymiarami kulturowymi. Analiza MCFA wykazała również, że skala BZSG na poziomie krajowym rozpada się na dwa czynniki, stąd podjęto decyzję o skróceniu skali (usunięto pozycje rekodowane) z 12 pozycji do 8, aby skala mogła być stosowana do porównań międzykulturowych. Następnie, 8-pozycyjna skala została zweryfikowana na nowej próbie 36 krajów, co zostało opisane w wieloautorskim artykule pt. „Measurement Invariance of Belief in a Zero-Sum Game scale across 36 countries” (*International Journal of Psychology*, 2017). Ostatnim krokiem weryfikującym narzędzie do pomiaru antagonizmu społecznego był test izomorfizmu na łącznej próbie 43 krajów, opisany w monografii (jak również w złożonym do publikacji artykule *A test of construct isomorphism of the Belief in a Zero-Sum Game scale: A multilevel 43-nation study*, współautorstwo: G. Alessandri, P. Jurek., M. Olech). Oznacza to, że antagonizm społeczny może być definiowany zarówno jako indywidualne przekonanie, ale również jako mentalność na poziomie zbiorowym. Innymi słowy, indywidualne przekonanie jest odzwierciedlane na poziomie krajowym: zarówno jednostki jak i całe narody walczą o ograniczone zasoby.

Kolejne wątki były realizowane w ramach grantu naukowego NCN (2017/01/X/HS6/00082), gdzie główną implikacją jest wykazanie związku pomiędzy indywidualnym antagonistycznym myśleniem jednostek, a działaniami narodów na arenie międzynarodowej w dziedzinie militarystyki. Wyniki były referowane na konferencji polskiej (*XII Zjazd PSPS*, Łódź, 2015) oraz międzynarodowej (*23rd Congress of the International Association of Cross-Cultural Psychology*, Japan, 2016), jak również zostały opisane w monografii. Wyniki ukazujące negatywny związek antagonizmu społecznego z dobrostanem całych narodów, były referowane dwukrotnie (*XI Zjazd PSPS*, Warszawa, 2014; *Celebrating 25th Anniversary of Research Institute of Quality of Life Romanian Academy*, Bucharest, 2015), i zostały opisane w monografii (jak również w wieloautorskich artykułach złożonych do druku).

5.2. Porównania międzykulturowe w zakresie zmiennych indywidualnych na wymiarze aksjologicznym kultury (wartości, postawy, dobrostan psychiczny).

Oprócz głównego wątku na wymiarze epistemologicznym (przekonań), część badań prowadziłam na wymiarze aksjologicznym kultury (dotyczących wartości, samooceny, postaw

roszczeniowych czy satysfakcji z życia). Problemy natury metodologicznej związane z prowadzeniem badań międzykulturowych, były referowane na dwóch konferencjach (Poziomy analizy w badaniach psychologii międzykulturowej: Jak to co kulturowe modyfikuje relacje na poziomie zjawisk jednostkowych, *I Konferencja Sekcji Psychologii Międzykulturowej PSPS*, Warszawa, 2013, współautorstwo: J. Więckowska; Słoń w kapeluszu: Problemy z paradygmatem społecznym i kulturowym w badaniach psychologicznych, *XIII Zjazd PSPS*, Wrocław, 2016). Badania w ramach różnych projektów realizowałam w kooperacji z wieloma innymi autorami. Wątek izomorficzny samooceny na poziomie jednostkowym i krajowym w 37 krajach został opublikowany w artykule pt. „Individual level and culture level self-esteem: A test of construct isomorphism” (*Journal of Cross-Cultural Psychology*, 2017, współautorstwo: G. Alessandri, R. Cenciotti, M. Laguna, M., Vecchione). Artykuł prezentuje analizę (MCFA) struktury popularnej skali Rosenberga (SES, *Self-Esteem Scale*), której dwuczynnikowy model (*bi-factor*) wykazał uwarunkowania kulturowe na poziomie krajowym: jedynie czynnik główny samooceny okazał się izomorficzny, podczas gdy czynniki specyficzne (zawierające pozytywne i negatywne pozycje) wykazały się odmienną strukturą na dwóch poziomach. Uzyskane wyniki mają głębokie implikacje dla badań międzykulturowych, ponieważ wskazują na potrzebę ostrożnej interpretacji wyników badań porównujących samoocenę osób z różnych krajów całego świata, przy użyciu etnocentrycznych skal.

Kolejnym wątkiem były badania porównawcze w zakresie zdolności metapoznawczych (rozumianych jako wgląd we własne tendencyjności) osób pochodzących z kultur Wschodu i Zachodu, które zostały opublikowane w artykule pt. „Cross-cultural differences in Metacognitive Self” (*Economics & Sociology*, 2015, współautorstwo: H. Brycz, J. Szczepanik). Badania wykazały trafniejszą ocenę własnych błędów poznawczych u osób z krajów kolektywistycznych (Wietnam, Japonia, Chiny, Indie), w porównaniu z osobami z kultur indywidualistycznych (USA, Anglia, Hiszpania, Polska). Uzyskane wyniki potwierdzają badania prowadzone przez Nisbetta o różnicach w przetwarzaniu informacji, ze względu na odmienną konstrukcję *ja*: osoby o współzależnej konstrukcji *ja* łatwiej przyjmują perspektywę osób trzecich, stąd większa trafność dostrzegania np. egocentrycznych autoatrybucji. Podobne badania osób z kultur Wschodu i Zachodu stanowiły porównania polsko-wietnamskie w zakresie preferowanych wartości, opisane w prezentowanej monografii oraz bardziej szczegółowo w artykule pt. „Wartości osobiste i kulturowe w ujęciu Shaloma Schwartza, w kulturze polskiej i wietnamskiej” (*Psychologia Społeczna*, 2013, współautorstwo: M. Żemojtel-Piotrowska, Truong Thi Khanh Ha; oraz jego wietnamskiej wersji: Applying Schwartz’s theory to understand the basic values among Vietnamese and Polish students, *Vietnamese Journal of*

Psychology, 2013, współautorstwo: Truong Thi Khanh Ha), referowane również na konferencji (Konsumpcja i zadowolenie z życia w kulturach o różnym przywiązaniu do dóbr materialnych: porównania Polaków i Wietnamczyków, *I Ogólnopolska Konferencja „Psychologia – konsumpcja - jakość życia”*, Gdańsk, 2009, współautorstwo: K. Skrzypińska).

Duża część badań w ramach tej ścieżki była realizowana we współpracy z dr hab. Magdaleną Żemojtel-Piotrowską, w zakresie psychometrycznej weryfikacji narzędzi do pomiaru aksjologicznych zmiennych. Analiza ekwiwalencji na próbie 28 krajów *Skali Postaw Roszczeniowych* została opublikowana w artykule wieloautorskim (*European Journal of Psychological Assessment*, 2017; wersja polska opublikowana w *Psychologia Społeczna*, 2014); weryfikacja skali dobrostanu psychicznego na próbie 26 krajów *Personal Well-being Index* (PWI-8) została opublikowana w wieloautorskim artykule (*Journal of Happiness Studies*, 2017); a skala zdrowia psychicznego *Mental Health Continuum- Short Form* (MHC-SF) na próbie 38 krajów została opisana w wieloautorskim artykule (*Journal of Clinical Psychology*, 2018). Wyniki badań porównawczych w zakresie satysfakcji z życia, postaw roszczeniowych czy wartości Schwartza opublikowane zostały w wieloautorskim artykule (Entitlement and subjective well-being: Three-nations study, *Health Psychological Report*, 2015) oraz były referowane na czterech konferencjach naukowych w ramach wieloautorskich wystąpień (*XI Zjazd PSPS*, Warszawa, 2014; *XXXV Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Psychologicznego*, Bydgoszcz, 2014; *22nd International Congress of the International Association of Cross-Cultural Psychology*, Francja, 2014; *23rd Congress of the International Association of Cross-Cultural Psychology*, Japonia, 2016).

5. 3. Kultura Azji Południowo-Wschodniej: badania indygeniczne w Wietnamie

Oprócz opisanych wyżej badań międzykulturowych typu *cross* (poszukiwanie uniwersalnych aspektów w różnych kulturach), prowadziłam też kulturowe badania indygeniczne (opisywanie specyfiki danej kultury). Szczególnie zainspirowała mnie kultura Azji Południowo-Wschodniej, którą interesuję się od ponad dwudziestu lat.

Badania naukowe w Wietnamie zaczęłam realizować podczas wielomiesięcznych stypendiów naukowych Ministerstwa Edukacji Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej, na Uniwersytecie Narodowym w Hanoi w Wietnamie (BWM-III-Wietnam-153-JW-2008/09 i BWM-III-Wietnam-22-JW-2012/13). Efektem tych pobytów jest nawiązana realna współpraca Uniwersytetu Gdańskiego z dwoma ośrodkami akademickimi w Wietnamie: Instytutem Psychologii (USSH) na Narodowym Uniwersytecie Wietnamskim w Hanoi oraz Instytutem Psychologii Wietnamskiej Akademii Nauk w Hanoi (VASS). Podczas pobytów naukowych w

Wietnamie organizowałam wspólne projekty badawcze polsko-wietnamskie o zróżnicowanej tematyce naukowej (*Culture context of embarrassment as a mechanism of regulating social behavior*, 2013, współautorstwo: K. Adamska; *Metacognitive Self and need for structuring in cultural context*, 2013, współautorstwo: H. Brycz; *Belief in a Zero-Sum Game in cultural and economic context*, VASS, 2014; *Cultural and economic consequences of Belief in a Zero-Sum Game*, USSH, 2014; *Methodological aspects of adaptation procedure of the Mental Health Continuum – Short Form (MHC-SF) and The Portrait Values Questionnaire (PVQ-40) in Vietnam*, 2016). Owocem współpracy są liczne referaty i seminaria wygłoszone w ramach kooperacji naukowej, jak również wspólne publikacje (*Similarities and differences in values between Vietnamese parents and adolescents*, *Health Psychological Report*, 2015, współautorstwo: Truong Thi Khanh Ha, Nguyen Van Luot; *The relationship between social orientations, confusion and autonomy among Vietnamese and Polish students*, *Vietnamese Journal of Psychology*, 2015, współautorstwo: Nguyen Van Luot, Tron Ha Thu; *Differences in Metacognitive Self between Polish and Vietnamese students*, *Vietnamese Journal of Psychology*, 2015, współautorstwo: Truong Thi Khanh Ha, Dang Hoang Ngan), czy wystąpienia konferencyjne (Zjawisko zagrożenia twarzy w ocenie studentów polskich i wietnamskich, *II Zjazd Sekcji Psychologii Międzykulturowej PSPS*, Wrocław, 2014, współautorstwo: K. Adamska). Między innymi, w Wietnamie został zaadoptowany kwestionariusz wartości Schwartza (Portrait Value Questionnaire, PVQ-40), opublikowany w artykule pt. „Universals and specifics of the structure and hierarchy of basic human values in Vietnam” (*Health Psychological Report*, 2017, współautorstwo: Truong Thi Khan Ha, J. Cieciuch, S.H. Schwartz). Skalowanie wielowymiarowe (MDS) oraz analiza ekwiwalencji strukturalnej (CFA) potwierdziły kołową strukturę koła wartości na próbach z trzech regionów Wietnamu: Saigonu ($N = 521$), Hue ($N = 538$) i Hanoi ($N = 533$), choć wystąpiły różnice w hierarchii wartości. Kolejnym projektem była adaptacja skali zdrowia psychicznego (Mental Health Continuum – Short Form, MHC-SF), mierząca emocjonalne, społeczne i psychologiczne funkcjonowanie, na zróżnicowanej próbie wietnamskiej (młodzież $N = 802$, studenci $N = 532$, dorośli $N = 1407$), opisana w artykule pt. “Psychometric properties of the MHC-SF: An integration of the existing measurement approaches” (*Journal of Clinical Psychology*, 2018, współautorstwo: R. Rogoza, Truong Thi Khanh Ha, J. Piotrowski, M. Żemojtel-Piotrowska, manuskrypt złożony do publikacji).

W tym czasie napisałam też kilka artykułów naukowych oraz popularnonaukowych związanych z pobytami w Azji Południowo-Wschodniej. W rozdziale do książki pt. „Podróże przez męskość i kobiecość” (*Europejka w Azji. Podróże przez Wietnam, Indie, Nepal i Tybet*,

2012) opisałam podróże wśród kobiet z odmiennych kręgów kulturowo - religijnych, gdzie przedstawiłam różne sylwetki kobiet. Wątki teoretyczne koncentrują się wokół dwóch zagadnień: współczesnego konfliktu ról występującego u kobiet azjatyckich w życiu świeckim oraz paradoksu przeciwnego statusu kobiet i mężczyzn w świecie duchowym i świeckim. Wątek empiryczny stanowi krótki opis wyników przeprowadzonych badań w zakresie przekonań, które kobiety mają o sobie i świecie społecznym.

Kolejnym projektem było zorganizowanie wyprawy naukowej ze studentami psychologii międzykulturowej Uniwersytetu Gdańskiego (Wietnam-Kambodża-Tajlandia, 2008), z którymi mieszkaliśmy trzy tygodnie w wietnamskim klasztorze zen. Byliśmy pierwszą grupą ludzi z Zachodu, która uzyskała od władz wietnamskich pozwolenie na pobyt w zamkniętej części klasztoru. Wyprawę można potraktować w kategoriach eksperymentu naturalnego, ponieważ oprócz bezpośredniego obcowania z odmienną kulturą, w trakcie pobytu próbowaliśmy ustalić, jakie zmiany psychologiczne zachodzą w naszych organizmach pod wpływem regularnej medytacji opartej na technikach oddechowych, w zakresie funkcjonowania emocjonalnego, fizjologicznego i poznawczego, co zostało opublikowane w artykule pt. „Self-regulation techniques in Vietnamese Zen Truc Lam monastery” (*Gdańskie Studia Azji Wschodniej*, 2014, współautorstwo: Quan Anh Tran), oraz zaprezentowane w formie referatu (Psychological Consequences of Self-regulation according to Vietnamese Zen, *1st Conference on Practical Application of Buddhism in Western Psychology*, Warszawa, 2008). Poczynione obserwacje i doświadczenia wskazują na istotną rolę technik oddechowych i koncentracji mentalnej w efektywnych procesach samoregulacji, takich jak: redukcja stresu, lepsza pamięć i przetwarzanie informacji, wzrost samooceny, wzrost energii, zmniejszony metabolizm, regulacja ciśnienia i pulsu. Tego typu eksperymenty pozwalają nie tylko czytać o psychologii międzykulturowej, ale także dotknąć i doświadczyć przestrzeni kulturowych.

Szczególną uwagę poświęciłam badaniom nad psychosomatycznym aspektem samoregulacji, które realizowałam w ramach projektu naukowego (BW 7414-5-0627-0). Badania prowadziłam na adeptach wietnamskiej sztuki walki Thien Mon Dao, którzy rozwinęli ponadprzeciętne zdolności samoregulacyjne. Przeprowadzone badania wskazują na wiele pozytywnych konsekwencji w rozwoju psychofizycznym człowieka pod wpływem stosowanych technik samoregulacyjnych. Podstawowe efekty to umiejętność kontroli emocji i stresu, a tym samym lepsze funkcjonowanie w sytuacji zagrożenia, mniejszy lęk, umiejętność leczenia procesów chorobowych, a przede wszystkim umiejętność wpływania na własną fizjologię. Badania sugerują, że istnieją alternatywne (niż glukoza) źródła energii, których uruchomienie skutkuje bardziej efektywną samoregulacją. Zaobserwowane techniki mogą

znaleźć praktyczne zastosowanie w poprawie zdrowia jako wspomaganie procesu leczenia na przykład u osób z zaburzeniami kardiologicznymi. Wyniki zostały opublikowane w artykule pt. „Wpływ technik samoregulacyjnych na procesy psychofizyczne. Badania w grupie sztuk walki Thien Mon Dao” (*Gdańskie Studia Azji Wschodniej*, 2012, współautorstwo: Tran Anh Quan); oraz zaprezentowane podczas trzech konferencji (Transcendental aspects of self-regulation. Vietnamese Zen Truc Lam Monastery and Thien Mon Dao Martial Arts School, *Motivation, Self-regulation and Gender*, Gdańsk, 2010; Wpływ technik sztuk walki na pracę serca – badania w grupie Thien Mon Dao, *Rola i znaczenie dalekowschodnich sztuk walki w rozwoju psychofizycznym człowieka*, Gdańsk, 2011; Poza ustalony paradygmat: Thien Mon Dao, Truc Lam, Len Dong, Shambala, *III Zjazd Psychologii Międzykulturowej PSPS*, Gdańsk, 2015). W ramach tego wątku badałam też przejawy systemu energetycznego człowieka (wpływ technik oddechowo-koncentracyjnych na ciśnienie krwi), podczas wielokrotnych wizyt w wietnamskim ośrodku sztuk walki, które rejestrowałam dodatkowo w materiale filmowym wykorzystywanym na zajęciach dydaktycznych. Część z tych relacji została opisana również w artykułach popularnonaukowych (*Dziennik Bałtycki*, 2014; *Charaktery*, 2015; *Poznaj Świat*, 2015). Jeden z ostatnich artykułów pt. „Bramy Niebios” (*Charaktery*, 2017, współautorstwo: M. Gajewski) opisuje czwarty system (tj. energetyczny) w ciele człowieka, nierozpoznany dotąd przez medycynę zachodnią która bazuje na trzech systemach (nerwowym, hormonalnym i limfatycznym).

Część tych doświadczeń została również opisana w książce pt. „Podróże psychologiczne przez kultury świata” (Wydawnictwo Sorus, 2015, współautorstwo: P. Boski, P. Sorokowski). Głównym wątkiem części pt. „W kole życia i śmierci. Podróże Azjatyckie” jest współlistnienie życia i śmierci w przestrzeni publicznej i kulturowej Azji, opisane na bazie wydarzeń których byłam świadkiem i które dokumentowałam w trakcie podróży po Azji w latach 2006–2012. Opisu czasami intrygujących zjawisk dokonałam w oparciu o specyfikę kulturową oraz religijną danego obszaru – hinduizmu (Indie, Nepal), buddyzmu tybetańskiego i tantryzmu (Tybet) oraz buddyzmu zen, konfucjanizmu, taoizmu, wierzeń ludowych i kultu przodków (Wietnam). Książka stanowiąca zbiór relacji z podróży odbytych przez Afrykę, Azję, Amerykę Południową i Nową Gwineę, zaprezentowanych w kontekście wiedzy z zakresu psychologii międzykulturowej i antropologii, została nominowana do Nagrody Teofrasta na najlepszą polską książkę psychologiczną 2015 roku oraz do Nagrody Specjalnej Teofrast Superstar.

Ta ścieżka badawcza związana jest z moją osobistą pasją i chęcią popularyzacji odkryć, często niedostępnych w zachodnim kręgu kulturowym oraz niezbadanych przez naukę. Zgłębianie zarówno filozofii, jak i tradycji kulturowych tego rejonu umożliwiły mi liczne

podróże, relacjonowane wielokrotnie w celu popularyzacji nauki m.in.: na różnych wystąpieniach na Uniwersytecie Gdańskim (Dni Tybetańskie na UG, Gdańsk, 2006; Studenckie dni podróżników na Uniwersytecie Gdańskim, 2007, nagroda główna), na Kolosach - Ogólnopolskich Spotkaniach Podróżników, Żeglarzy i Alpinistów w Gdyni (Pod dachem wietnamskich mnichów zen, 2011, prelekcja otwierająca; wykład, 2016), czy w audycjach w Radio Gdańsk: Salon Artystyczny Iwony Borawskiej (2008, 2015) oraz Rozmowy Nocą Hanny Wilczyńskiej-Toczko (2006), często wspomniane również w programie Tak czy inaczej TVP Gdańsk Hanny Kordalskiej-Rosiek (2008, 2010, 2012, 2014).

5.4. Badania z zakresu psychologii eksperymentalnej i przekonań religijnych

Psychologia eksperymentalna zawsze stanowiła ważny wątek moich badań, szczególnie w formie eksperymentów ulicznych, które realizowałam m.in. ze studentami w ramach seminariów kursowych. Jeden z eksperymentów zajął I miejsce w konkursie na najlepszy studencki projekt badawczy (*Status religijny a zachowania prospołeczne*, 2012), czego finałem była autorska publikacja pt. „Love thy neighbor? The effects of in-group/out-group religious identity on social behavior” (*Personality and Individual Differences*, 2017). W dwóch eksperymentach ulicznych (w tramwaju i supermarkecie) była testowana hipoteza, że religijna idea „kochaj bliźniego, jak siebie samego” odnosi się tylko do członków grupy własnej, ale nie obcej. Manipulowana tożsamość religijna istotnie wpływała na zachowania normatywne (prospołeczne) osób badanych, w zależności od tego czy mieli kontakt z osobą z tego samego kręgu kulturowego (zakonnica/ksiądz katolicki), czy odmiennego (Muzułmanka/Żyd). Eksperyment wykazał, że osoby badane chętniej pomagały osobom jedynie z własnego kręgu kulturowego, mimo wzbudzonej postawy „dobrego samarytanina”. Oznaczało to, że religijna idea w rzeczywistości społecznej przejawia się jako zasada „kochaj bliźniego, podobnego do siebie samego”.

Szczególnie interesująca dla mnie była praca nad perspektywą noetyczną, specyficznym spostrzeganiem siebie jako części większej całości (jako zaktywizowany schemat), wpływającym na przetwarzanie informacji. Koncepcja perspektywy noetycznej oparta jest m.in. na teorii Haidt’a, który twierdzi że wymiar jedności tzw. *sacrum* obok lubienia (bliskości) i hierarchii (statusu)/(inaczej sprawczości vs wspólnotowości wg Wojciszke), jest trzecim wymiarem przestrzeni społecznej. Teoretyczne tło perspektywy noetycznej (definiowanej jako rama poznawcza, w której jednostka odczuwa siebie jako cząstkę większej całości oraz czuje jedność z ową całością), zostało opisane w artykule pt. „Perspektywa noetyczna w psychologicznym funkcjonowaniu człowieka” (*Roczniki Psychologiczne*, 2011,

współautorstwo: K. Skrzypińska). Artykuł miał na celu uporządkowanie pojęć oraz wprowadzenie systematyzacji terminologicznej związanej z noetycznym wymiarem, w ramach pięciu psychologicznych sfer funkcjonowania człowieka: poznawczej (intelektualnej), emocjonalno-motywacyjnej (behawioralnej), doświadczeniowej, fizycznej (fizjologicznej) oraz społecznej. Następnie, w serii badań w paradygmacie decyzji leksykalnych (LDT) wykazano, że przetwarzanie informacji zmienia się pod wpływem świadomości bycia częścią większej całości, czego skutki przejawiają się w funkcjonowaniu psychicznym i zachowaniach społecznych. Przeprowadzone badania sugerują, że w umyśle ludzkim istnieją reprezentacje umysłowe duchowości, które można aktywizować. Z kolei aktywizacja perspektywy noetycznej w warunku zaangażowania uwagi przejawiała się lepszym zapamiętywaniem zaktywizowanych treści duchowych oraz transferem pozytywnego afektu na skojarzone z nią obiekty. Wyniki były referowane (*VIII Zjazd PSPS*, Poznań, 2011) oraz zostały opublikowane w artykule (*Roczniki Psychologiczne//Annals of Psychology*, 2014, współautorstwo: J. Buczny, A. Fila-Jankowska). Ideę perspektywy noetycznej w kontekście międzykulturowym zaprezentowałam też podczas międzynarodowej konferencji, w referacie pt. „Spirituality as a cultural and individual dimension” (*IX Annual Mid-Year Conference on Religion and Spirituality*, USA, 2011).

Oprócz wymienionych, uczestniczyłam również w projektach wieloautorskich, związanych głównie z tematyką lęku przed śmiercią oraz zachowaniami konsumpcyjnymi. Efektem współpracy jest publikacja (*Associations between death fascination, death anxiety and religion among polish college students*, *Polish Psychological Bulletin*, 2013, współautorstwo: S. Lee, J. Piotrowski, M. Żemojtel-Piotrowska), w której wykazano że uczestnictwo w praktykach religijnych wiąże się z niższym poziomem deklarowanego lęku przed śmiercią, ale wyższym – wyobraźniowego, wskazując tym samym na znaczenie identyfikacji z kulturą (w tym wypadku – religijnością) w radzeniu sobie z przeżywaniem trwogi egzystencjalnej. Tematyka ta była referowana na trzech wystąpieniach konferencyjnych: „Transcendence, mortality salience and consumer behavior: about potential meaning of transcendence as a mechanism of defense against mortality salience” (*I międzynarodowa konferencja “Motivation, Self-regulation and Gender”*, 2010, współautorstwo: M. Żemojtel-Piotrowska, J. Piotrowski, K. Skrzypińska); „Duchowe wyznaczniki ziemskich przyjemności: wpływ aktywizacji treści transcendentnych i lęku przed śmiercią na nabywanie dóbr” (*III ogólnopolska konferencja „Psychologia – konsumpcja - jakość życia”*, Gdańsk, 2012, współautorstwo: M., Żemojtel - Piotrowska, J. Piotrowski, K. Skrzypińska, 2012); „Ucieczka do młodości, a lęk przed śmiercią” (*VII Zjazd PSPS*, Nowy Sącz, 2010, współautorstwo: T. Baran). We wszystkich wystąpieniach

referowane były wyniki wskazujące na to, że aktywizacja lęku przed śmiercią skutkuje wzrostem konsumpcji dóbr materialnych. Z kolei w jednym z wystąpień referowane były wyniki wskazujące, że silna duchowość wśród Azjatek skutkuje większym zadowoleniem z życia, w porównaniu z mniej religijnymi Europejkami: „Duchowość a zadowolenie z życia kobiet w kulturze Wschodu i Zachodu” (*VI międzynarodowa konferencja „Kobieta w kulturze. Kobieta w podróży”*, 2011, współautorstwo: K. Skrzypińska). Efektem współpracy w tematyce osobowościowych uwarunkowań duchowości jest jedno wystąpienie (*III International Conference of the Polish Society for the Psychology of Religion and Spirituality*, 2016, współautorstwo: J. Piotrowski, T. Baran, M. Żemojtel-Piotrowska).

Uzyskane efekty w ramach tej ścieżki, szczególnie w badaniach nad perspektywą noetyczną łączą się w pewnym stopniu z głównym nurtem moich badań, ponieważ wskazują, że antidotum przeciwko nadmiernej antagonizacji wydaje się być zmiana postawy z egocentrycznej na holistyczną, która skutkuje zmianą w przetwarzaniu informacji oraz zmianami w zachowaniu. Świadome spostrzeganie siebie jako część większej zbiorowości, mogłoby skutecznie dezaktywować większość mechanizmów uruchamianych przez myślenie antagonistyczne, co jednak wymaga dalszych badań.

Podsumowanie oraz plany naukowo-badawcze

Po uzyskaniu stopnia doktora opublikowałam 2 monografie naukowe, 1 książkę popularnonaukową, 7 publikacji w czasopismach z części A wykazu MNiSW w języku angielskim, 12 artykułów w czasopismach międzynarodowych i krajowych w języku polskim i angielskim (6) z części B wykazu MNiSW, 2 publikacje w bazie ERIH z części C wykazu MNiSW, 3 rozdziały w publikacjach zwartych w języku polskim oraz 3 artykuły spoza wykazu MNiSW w języku wietnamskim i angielskim oraz 4 artykuły popularnonaukowe (**razem 14,147 IF, 440 pkt.**), zgodnie z przedstawionym wykazem opublikowanych prac naukowych). W większości opublikowanych prac pełniłam rolę inicjatora badań, opracowywałam koncepcję badań, zbierałam materiały, analizowałam dane i piśmiennictwo oraz przygotowywałam artykuły do druku, pozyskiwałam środki finansowe potrzebne do badań czy publikacji. Byłam autorką lub współautorką 45 wystąpień, w tym referatów na konferencjach o zasięgu ogólnopolskim (14) i międzynarodowym (16), organizowałam lub współorganizowałam trzy sympozja tematyczne. Kierowałam pięcioma projektami badawczymi (w tym jeden grant NCN) oraz byłam podwykonawcą w jednym grantie NCN. Regularnie recenzuję artykuły w czasopismach o zasięgu międzynarodowym oraz ogólnopolskim. Pełnię funkcję członka komitetu redakcyjnego w czasopiśmie *Journal of Social*

Psychology (Wietnamska Akademia Nauk). Jestem członkiem *Polskiego Stowarzyszenia Psychologii Społecznej*, *Sekcji Psychologii Międzykulturowej PSPS* oraz *International Association of Cross-Cultural Psychology IACCP*. W 2016 roku otrzymałam medal brązowy za długoletnią służbę, od prezydenta RP.

Podsumowując, moje badania dotyczą różnych obszarów psychologii społecznej, jednak zdecydowana większość z nich uwzględnia kontekst kulturowy badanych zjawisk. Głównym obszarem moich badań było spostrzeżenie antagonizmu w relacjach społecznych, które konsekwentnie analizowałam w ciągu ostatnich dziesięciu lat, czego finalnym efektem jest osiągnięcie naukowe opublikowane w formie monografii pt. „Antagonizm społeczny w umysłach ludzi i kulturach świata” (Scholar, 2018).

Za najważniejsze dokonanie organizacyjne uważam nawiązanie i rozwój dziesięcioletniej już naukowej współpracy polsko-wietnamskiej: byłam inicjatorką podpisania umowy o współpracy naukowej pomiędzy USSH (University of Social Sciences and Humanities), a Instytutem Psychologii UG w 2008 roku, jak również umowy o współpracy naukowej pomiędzy VASS (Vietnam Academy of Social Sciences), a UG w 2014 roku; utrzymywałam regularny kontakt z Ambasadą RP w Hanoi, zorganizowałam spotkanie z Panem Ambasadorem RP w Hanoi oraz władzami USSH, celem rozszerzenia współpracy akademickiej i uzyskania wsparcia na szczeblu ministerialnym w 2014 roku, a następnie organizowałam pobyt delegacji wietnamskiej na UG w 2014 roku; oraz rewizytę władz WNS oraz Dyrekcji IP na Uniwersytecie Nauk Społecznych i Humanistycznych (USSH), na Wietnamskim Uniwersytecie Narodowym w 2016 roku, gdzie spędziłam cztery miesiące jako profesor wizytujący. Efektem tych starań (przy współpracy z Dyrekcją IP i władzami WNS) będzie wizyta trzech wietnamskich profesorów wizytujących w 2018 roku na UG.

Uwzględniając międzykulturowy aspekt mojego rozwoju naukowego, w przyszłości planuję rozpocząć badania nad wpływem przekonań kulturowych (tzw. portale kulturowe rozumiane jako wzorce zachowania) na funkcjonowanie psychosomatyczne, również w dziedzinie biokogniistyki i psychoneuroimmunologii kulturowej. Moje zainteresowania badawcze zamierzam kontynuować w formie staży naukowych i projektów grantowych.

